

Dhammaloka tegen het

De Ierse boeddhistische monnik die het opnam tegen het Britse Rijk

Rond 1900 was het Britse Rijk op het toppunt van zijn macht. In Azië omvatte het naast het huidige India, Pakistan en Bangladesh ook delen van Myanmar, het vroegere Birma. Daar speelde zich een opmerkelijke confrontatie af tussen het Britse en het traditionele gezag.

Gijs van Gaans is vakdidacticus en docent-opleider aan Fontys Lerarenopleiding Tilburg.

Op 2 maart 1901 vierden Birmese boeddhisten het Tabaung-festival in de Shwedagonpagode te Rangoon. Vele pelgrims waren van heinde en verre gekomen voor de festiviteiten op het pagode-terrein. Plotseling verstoorde een confrontatie tussen een lokale monnik, U Dhammaloka, en een Indiase politieagent de feestelijke drukte.¹ De agent betrad het heilige terrein met zijn schoenen nog aan. Lokale boeddhisten beschouwden pagodes als stoepa's, reliekschrijnen voor lichamelijke overblijfselen van de Boeddha. Wie met zijn vuile schoenen de pagode betrad, besmeurde dus het lichaam van de Boeddha zelf. Lokale boeddhisten ervoeren het optreden van de agent daarom als respectloos. De confrontatie leidde tot enige commotie in Birma, dat op dat moment onderdeel was van het Britse Rijk. Niet alleen was het opvallend dat een monnik het gedrag van een ambtenaar van het gevestigde gezag corrigeerde. Veel schokkender was de afkomst van de monnik in kwestie: het was namelijk een Ier en dus een witte man die de koloniale macht uitdaagde!

Reizen over de wereld

Hoe Dhammaloka in Birma terecht kwam, is onduidelijk. De naam Dhammaloka had hij aangenomen bij zijn wijding tot monnik. Met die wijding nam hij tevens afstand van zijn leven tot dan toe. Zijn biografie tot aan zijn inwijding is daardoor

lastig te reconstrueren. De auteurs van een pas verschenen biografie stellen dat hij waarschijnlijk in 1856 te Dublin was gedoopt als Laurence Carroll. Laurence' vader was een kleine winkelier. Aangezien Laurence twee oudere broers had, erfde hij niets. Er zat voor hem niets anders op dan te emigreren, zoals veel Ieren in deze periode deden. Allereerst vertrok hij naar de Verenigde Staten, waar hij een zwervend bestaan leidde op zoek naar werk.

Als trans-Atlantisch matroos kwam hij uiteindelijk terecht in Zuidoost-Azië. Na een verblijf in Ceylon, en mogelijk ook in Siam, vestigde hij zich in Birma, het enige land waar hij naar eigen zeggen een leven kon opbouwen.

Laurence had meer van de wereld gezien dan veel van zijn Europese tijdgenoten. Vanwege zijn eenvoudige afkomst had hij in de VS samengewerkt met mensen van verschillende etniciteiten, met Chinese koelies als fruitplukker en met de lokale Aziatische bevolking in de havens aldaar. De culturele afstand die de Europese elite creëerde tot de inheemse bevolkingen was voor mensen als Laurence veel kleiner.

In Birma was het boeddhisme alom aanwezig, zowel in de vele kleurrijke tempels als door de monniken die iedere morgen hun bedelronde liepen. Vanwege de dagelijkse ontmoeting met deze religie besloot Laurence zich erin te verdiepen. Het levensverhaal van de historische Boeddha raakte hem. In zijn

¹ De titel 'U' betekent zoiets als 'heer'.

schaarse vrije tijd bestudeerde hij de heilige teksten in hun oorspronkelijke taal, met hulp van enkele monniken. Uiteindelijk deden de teksten en het leven van die monniken hem besluiten zich als een van de eerste westerse mannen te laten wijden als boeddhistische monnik.

Boeddhistische macht

In de periode rond Dhammaloka's wijding tot monnik en zijn optreden in de pagode, verkeerde het Birmese boeddhisme in crisis. Dat boeddhisme was voor de komst van de Britten een politieke en maatschappelijke machtsfactor in de Birmese samenleving. Birmezen beschouwden hun vorst als *dhammaraja*, een koning die rechtschapen is in de boeddhistische leer. Deze *dhammaraja* functioneerde als een beschermheer van de Birmese *sangha*, de gemeenschap van monniken.

Hij benoemde de zogenaamde *thathanabaing*, de boeddhistische patriarch, die op zijn beurt weer optrad als de belangrijkste raadshere van de vorst. Een uitgebreid netwerk van rituelen bevestigde de positie van zowel monniken als vorst, en daarmee hun gezamenlijke macht over de Birmese leken.

Birma werd relatief laat gekoloniseerd. De Britten voegden het gebied door middel van een drietal oorlogen (1824-1826, 1852-1853 en 1885) stapsgewijs aan hun rijk toe. Als laatste annexeerden zij op 1 januari 1886 Opper-Birma. Koning Thibaw werd verbannen en het sacrale koningschap afgeschaft. De Britten plunderden het paleis te Mandalay, dat een grote culturele en religieuze betekenis had. Na de verbanning van de koning werden het bestuur en de samenleving ingrijpend gemoderniseerd. De Britten weigerden de sacrale taken van de

dhammaraja op zich te nemen, aangezien zij zich zo min mogelijk wensten te bemoeien met lokale religies. Toen de laatste *thathanabaing* aftrad, weigerden ze daarom een nieuwe te benoemen. Veel boeddhisten beschouwden de afschaffing van de traditionele bestuurlijke verantwoordelijkheden als anti-boeddhistisch beleid.

Het wegvallen van de patriarch en de koninklijke steun voor de *sangha* raakte het Birmese boeddhisme diep. Daarbij wilden de Britten het westerse onderwijs bevorderen. Traditioneel speelden de kloosters een grote rol in het onderwijs aan Birmese jongens. Dit kloosteronderwijs had een sterk religieus karakter. Monniken beschouwden westerse, wetenschappelijke inzichten als minder waardevol: hun boeddhisme leerde juist dat de mens de natuur uiteindelijk nooit onder controle kan krijgen. Men moest leren de universele werkelijkheid, zoals deze nu eenmaal is, te accepteren.

Linkerpagina boven: Portret van Dhammaloka, maker en tijd onbekend.

Linksonder: Koning Thibaw, koningin Supayalat en haar zus prinses Supayaji in het koninklijk paleis in Mandalay. Collectie Willoughby Wallace Hooper.

Hiernaast: Jonge boeddhistische monniken gaan op weg om te bedelen, circa 1900 in toenmalig Birma. Bron: Niday Picture Library/Alamy.

'In zijn schaarse vrije tijd bestudeerde hij de heilige teksten in hun oorspronkelijke taal, met hulp van enkele monniken'

Deze opvattingen stonden in schril contrast met de westerse gedachte dat de wereld verbeterd kan worden door middel van moderne technieken en uitvindingen.

Schoolstrijd

De Britten stimuleerden aanvankelijk het opnemen van moderne kennis in het kloostercurriculum. Enerzijds werden ze daarin gedreven door minachting van traditionele kennis en een ideologische rechtvaardiging voor hun eigen koloniale macht. Anderzijds wilden ze ook oprecht de Europese cultuur en kennis bijbrengen, omdat ze overtuigd waren van de heilzame effecten daarvan op het leven in Birma. In 1866 ►

stelden de koloniale autoriteiten voor om door de overheid gecertificeerde docenten te plaatsen binnen kloosterscholen, uiteraard voor moderne vakken. De kloosters beschouwden een dergelijke bemoeienis met het religieuze onderwijs als een volgende poging de macht van de monniken te breken. Religieuze leiders verboden het moderne onderwijs als een overtreding van de *Vinaya* (de lange opsomming van monastieke regels). Als gevolg van dit verbod werden er buiten de kloosterscholen voor Europees onderwijs opgericht. Veel ouders die kansen voor hun kinderen zagen binnen het koloniale systeem stuurden hen naar Europese scholen. Daardoor werd de macht van de monniken nog verder uitgehold. In haar zoektocht naar culturele relevantie in deze koloniale context viel de Birmese *sangha* uiteen. Enkele monniken drongen aan op religieuze hervormingen. Zij zagen zichzelf als de beschermheren van het Birmese boeddhisme tegen de negatieve invloeden van de moderne koloniale machthebbers. Zij benadrukten het nauwgezet naleven van de *Vinaya*: monniken dienden de ware leer (*dhamma*) zuiver en oprecht te belichamen.

Alleen door het goede ethische voorbeeld te geven konden zij het boeddhisme redden van de bedreiging van het moderne denken, dat zich behalve in het onderwijs ook openbaarde in het optreden van christelijke missionarissen.

Schoenen uit

Het incident in de pagode te Rangoon toont de antikoloniale opstelling van het Birmese boeddhisme. Europeanen hadden zich al langer verzet tegen het verplicht uittrekken van schoenen. Ze vonden het smerig en vernederend, omdat het hen op gelijke voet plaatste met de inheemse bevolking. De Birmese leiders drongen er bij het Britse bestuur op aan het uittrekken van schoenen te verplichten. In 1875 volgde die verplichting, maar alleen voor personen van wie de eigen religieuze voorschriften het uittrekken van schoenen op heilige plekken vereisten. Bijgevolg gold deze bepaling wel voor moslims en hindoes, maar niet voor christenen. De agent in kwestie was Indiaas en blijkbaar geen christen. Daarbij was hij op dat moment ook niet in functie, hoewel hij nog wel zijn uniform aanhad. Dhammaloka lijkt bewust een agent

in uniform terechtgewezen te hebben, om zodoende ook het hele koloniale bestuur aan te spreken.

De agent in kwestie verliet boos de pagode en beklaagde zich bij zijn Europese leidinggevende. Die dreigde alle monniken vast te zetten voor de duur van het festival, maar zette zijn dreigement uiteindelijk niet door. Toch was daarmee de kous niet af, want de pers pikte het verhaal op. Media-aandacht voor het incident bracht een maatschappelijke discussie op gang. De Birmese bevolking schaarde zich grotendeels achter Dhammaloka. De politie besloot daarom een onderzoek tegen de monnik in te stellen wegens verdenking van opruiing. Dit onderzoek leidde echter tot niets.

Symbol

Met de toetreding van Dhammaloka tot de *sangha* kregen de boeddhistische hervormers een belangrijke troefkaart in handen. Dhammaloka's bekering ondergroef de notie dat de moderne, christelijke cultuur van de Britten superieur zou zijn. Als dat zo zou zijn, dan zouden christenen zelf niet zomaar overstappen naar het boeddhisme. Het feit dat Dhammaloka

---

Britse officieren poseren tijdens een expeditie naar Mogaung, een stad in Birma. Foto gemaakt in 1886.

Birmese monniken staan in de rij voor een tempel. Ze krijgen daar voedsel. De foto dateert uit 1895. Foto: Philip Adolphe Klier. Bron: British Library.

ook gangbare uiterlijke kenmerken van de moderne levensstijl – westerse kleding en schoeisel – afzwoer, maakte hem helemaal een symbool van culturele weerstand. Gekleed in een traditionele monnikspij en op blote voeten reisde hij door Birma om lezingen te verzorgen. Overal werd hij enthousiast ontvangen.

Nog belangrijker dan zijn etnische afkomst bleek zijn kennis van het christendom, een gevolg van de grondige catechisatie binnen de negentiende-eeuwse kerk. Hij bekritiseerde het christendom op verschillende gronden. Zo betoogde hij dat zelfs de patriarchen uit het Oude Testament de ethische voorschriften van die Bijbel niet naleefden. Vergeleken met de Bijbel zou de ethische leer van de Boeddha, bewaard in de eigen geschriften, niet alleen veel congruenter zijn, maar lieten die teksten ook zien dat de Boeddha en zijn monniken beter in staat waren deze na te leven. Ook de boeddhistische monniken belichaamden door hun trouwe naleving van monastieke regels de morele superioriteit van het boeddhisme. Daarbij verloor het christendom als gevolg van emancipatiebewegingen in Europa al aanhangers. Als Europa al geen behoefte meer had aan het christendom, waarom moest Azië er dan nog toe overgaan? Het christendom bracht volgens

hem enkel slechte ideeën en gewoontes. Voor veel christelijke dogma's was buiten de Bijbel geen bewijs te vinden. De Boeddha daarentegen had zijn aanhangers aangeraden zijn leer in hun eigen leven toe te passen om te bepalen wat voor hen wel of niet werkte. Het boeddhisme zou daarom ook de rationelere religie zijn. Daarnaast benadrukte Dhammaloka dat het christendom alcoholgebruik niet veroordeelde. Naast de Bijbel namen christelijke missionarissen een fles whisky mee. Zij werden daarom door hem verantwoordelijk gehouden voor het groeiende alcoholisme in Azië.

Niet ongestraft

Dhammaloka's optreden, naast in Birma onder andere ook in Ceylon, India en Singapore, kon niet zonder gevolgen blijven. Missionarissen zetten hem en enkele andere vroege westerse boeddhisten neer als leden van een onwetende Europese arbeidersklasse, mannen die het ware christendom nooit geheel doorgrond hadden. Dhammaloka's polemische stijl maakte hem desondanks steeds populairder onder de lokale bevolking. Uiteindelijk klaagden westerse missionarissen en koloniale bestuurders Dhammaloka in 1911 aan voor opruiing, een serieuze misdaad in de Britse kolonies. De rechter achtte hem

schuldig. Na deze veroordeling bleef het erg stil rond Dhammaloka. Hij lijkt in 1912 Birma verlaten te hebben, maar verder is er weinig met zekerheid over zijn verdere leven te zeggen. Mogelijk stierf hij in 1913. Het verhaal van Dhammaloka biedt, bekeken tegen de achtergrond van de Birmese kolonisatie, een aantal interessante invalshoeken om de geschiedenis van het Britse Rijk te bestuderen. Allereerst werpt het een ander licht op de relatie tussen westerlingen en de inheemse bevolking. Als witte boeddhist kreeg Dhammaloka juist aandacht, omdat hij afweek van de koloniale norm. Toch was hij niet de enige westerling die dankzij zijn lage sociaaleconomische status integreerde in

‘Naast de Bijbel namen christelijke missionarissen een fles whisky mee; zij werden door Dhammaloka verantwoordelijk gehouden voor het groeiende alcoholisme in Azië’

de lokale cultuur. Ten tweede biedt zijn levensverhaal een bijzondere blik op de culturele weerstand tegen de koloniale machthebber. Deze weerstand verenigde een modernisering van het boeddhisme, in de vorm van een striktere naleving van traditionele ethische regels, met een nationalistische retoriek tegen andere religies. ■

Bronnen

- Harvey, P.** (1990), *An introduction to Buddhism. Teachings, history and practices* (Cambridge: Cambridge University Press).
- Schober, J.** (2011), *Modern Buddhist Conjunctures in Myanmar. Cultural Narratives, Colonial Legacies, and Civil Society* (Honolulu: University of Hawai'i Press).
- Schober, J.** (2012), 'Modern Buddhist Conjunctures in Southeast Asia', in: David L. McMahan (ed.), *Buddhism in the Modern World* (Londen/New York: Routledge), 10-28.
- Turner, A., Cox, L. & Bocking, B.** (2020), *The Irish Buddhist. The Forgotten Monk Who Faced Down the British Empire* (New York: Oxford University Press).